

Boží plán rodiny ako spoločenstva chrániaceho dôstojnosť človeka

Elżbieta OSEWSKA

Abstrakt

Rodina je nielen prostredím, ale zároveň aj spoločenstvom ľudí, ktorí berú na seba zodpovednosť za blaho človeka a chránia jeho dôstojnosť. Dnes je táto úloha v dôsledku mnohých vonkajších útokov na rodinu a jej vnútorné transformácie čoraz ťažšia, ale zároveň fascinujúca. V súvislosti s rastúcou antropologickou krízou v 21. storočí ostáva rodina prostredím, kde každá ľudská bytosť môže zažiť prijatie a obdiv napriek zúriacim spoločensko-kultúrnym zmenám. V kresťanskej rodine majú všetci jej členovia, každý podľa svojich schopností, talentov, darov a Božej milosti povinnosť vyjadrovať deň čo deň skutočnú lásku vyjadrenú v starostlivosti o každého človeka, chrániacej dôstojnosť každého člena rodiny.

Kľúčové slová: rodina, dôstojnosť, Boh, človek

Abstract

The family is not only the environment, but also a community of people who take responsibility for a person's well-being and protection of his/her dignity. Today, this task is becoming increasingly difficult but fascinating due to the many external attacks on the family and its internal transformations. In the context of the growing anthropological crisis in the 21st century, the family remains an environment where every human being can experience acceptance and admiration despite the raging socio-cultural changes. In the Christian family, all its members, each according to their abilities, talents, gifts, and the grace of God, have a duty to express every day the true love expressed in the care of each person, protecting the dignity of each family member.

Keywords: family, dignity, God, person

Rodina ostáva byť najautentickejším prostredím, v ktorom slabý, chorý, trpiaci človek nachádza bezpečie, súcitiť, podporu a porozumenie. Tento fakt je

evidentnejší v postkomunistických krajinách strednej a východnej Európy⁴² než v západnej Európe, kde pokračuje proces individualizácie a nárastu pocitu samoty.

Najmä z kresťanského hľadiska patrí rodina ku komunitám, ktoré ostávajú chrániť život, vládne v nich láska. Je zároveň bazálnym prostredím pre výchovu a vzdelávanie mladej generácie, rešpektujúc dôstojnosť každého človeka. Rodina ostáva prvou a základnou školou lásky, kde sa mladšia generácia učí starať sa o trpiacich a neodvracať sa od ľudí v núdzi, najmä od chorých a slabých. V kresťanskej rodine majú všetci jej členovia, každý podľa svojich schopností, talentov, darov a Božej milosti povinnosť vyjadrovať deň čo deň skutočnú lásku vyjadrenú v starostlivosti o každého človeka. Deti to robia najskôr svojou prítomnosťou, potom tiež úctou a poslušnosťou voči rodičom a starým rodičom; rodičia zase tým, že svoje deti sprevádzajú v procese formovania zrelej osobnosti a ich religiozity; a najstaršia generácia slúži svojou múdrosťou a životnými skúsenosťami⁴³. Preto bude tento príspevok prezentovať rodinu ako spoločenstvo osôb chrániacich dôstojnosť každého človeka, najmä slabých, núdznych, chorých alebo starších ľudí. Začneme pripomienkou pravdy, že začiatok ľudského života nie je len biologický začiatok, ale aj tvorivý akt Boží, a preto dôstojnosť človeka by mala byť chránená už pred počatím. Potom identifikovaním lásky v rámci rodiny a medzigeneračnej a medziľudskej solidarity ako základov obrany dôstojnosti osoby, pripomínaním východísk kresťanskej antropológie.

1. Uznanie ľudskej dôstojnosti od počatia človeka

Ján Pavol II., ktorý považoval rodinu za základnú komunitu, ktorá vyrástla z jednoty muža a ženy, opakovane pripomínal, že rodina - ako inštitúcia so svojimi osobitnými charakteristikami - predstavuje spoločenstvo, ktoré môže dať každému členovi rodinné prístrešie a bezpečie, a to ako starším členom rodiny, tak aj tomu, kto sa práve narodil. "Manželským spoločenstvom muža a ženy vzniká rodina. Genealógia každého človeka je spojená s rodinou: každý človek má svoj *rodokmeň*. Ľudské rodičovstvo má korene v biológii a zároveň

---

⁴² Wojciech ŚWIĄTKIEWICZ, Rodzina współczesna w Polsce. Kondycja i kierunki przemian, in: Elzbieta OSEWSKA - Józef STALA (eds.), *Rodzina w społeczeństwie – relacje i wyzwania*, Kraków, 2019, 17-33; Józef STALA, Zmiany poglądów Polaków na temat umierania i śmierci jako wyzwanie pastoralne Kościoła w Polsce w XXI wieku, in: Józef STALA (ed.), *Człowiek chory i umierający. Możliwości wsparcia i formy pomocy*, Kraków, 2014, 81-97.

⁴³ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor Hominis*, č. 10.

ju prekonáva ... Každé rodičovstvo nachádza svoj prototyp v Božom otcovstve .... Keď sa narodí nový človek z manželského jednoty dvoch, prináša so sebou svoj špecifický obraz ako aj Božiu podobu: v *biológii narodenia je vpísaná genealógia osoby*. Ak hovoríme, že manželia ako rodičia sú spolupracovníkmi Boha Stvoriteľa v počatí a narodení nového človeka, potom táto veta nenaznačuje len zákony biológie, ale skutočnosť, že v ľudskom rodičovstve je *sám Boh*.⁴⁴

Počatie človeka a neskôr jeho narodenie vytvára novú realitu, pretože manželia sa stanú rodičmi dieťaťa povolaneho žiť 'v pravde a láske'. Boh povoláva človeka, aby žil v kruhu rodiny ako spoločenstva, ktoré poskytuje bezpečie. Každý človek je človek, ktorý si zaslúži rešpekt v záujme ľudskej dôstojnosti. Boh túži po dobre pre každého človeka, vrátane človeka postihnutého závažnou chorobou, človeka s mentálnym postihnutím, človeka poznačeného utrpením. Viac ako ktorákoľvek iná komunita práve rodina predstavuje prostredie, v ktorom človek môže žiť a byť prijatý taký aký je. Je to predovšetkým preto, že matka a otec, ktorí dali život svojmu dieťaťu a prijali ho v atmosfére lásky, sú tiež obdarení schopnosťou prijať svojho potomka viac než ktokoľvek iný.⁴⁵ V žiadnom inom prostredí nie je možné vytvoriť putá medzi jeho členmi, potrebné pre zachovanie ich fyzického, duševného a duchovného zdravia tak, ako tomu je medzi členmi rodiny.⁴⁶ Ide o špecifikum rodiny. Tento prirodzený komunitný systém je jedinečný a nedá sa nahradiť žiadnym iným. Celá vnútorná sila rodinnej inštitúcie môže prežiť a prekonať nezvyčajne veľa, aj keď to, samozrejme, neznamená, že nemôže prežívať fázy oslabenia alebo dokonca úplne zničenie v dôsledku silných vplyvov vonkajších faktorov.⁴⁷

---

⁴⁴ JAN PAWEŁ II, List do Rodzin *Gratissimam sane*, č. 9.

⁴⁵ Por. Papiaska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*, Łomianki, 1996, č. 7.

⁴⁶ Anna DOBOSZYŃSKA, Zagrożenia zdrowia i życia rodziny, in: Maria RYŚ - Maria JANKOWSKA (eds.), *W trosce o rodzinę. W poszukiwaniu prawdy, dobra i piękna*, Warszawa, 2007, 260-270.

⁴⁷ Karol WOJTYŁA, Rodzicielstwo a communio personarum, in: *Ateneum Kapłańskie*, 67 (1975/1), 17-31.

2. Rodinná láska ako základ ochrany ľudskej dôstojnosti

Rodina je definovaná ako spoločenstvo ľudí spojených silnou láskou, ktorej obraz načrtol apoštol Pavol vo svojom Liste Korintským: Láska ... „neraduje sa z nepravosti, ale raduje sa z pravdy; všetko znáša, všetko verí, všetko dúfa a všetko vydrží. Láska nikdy nezanikne; proroctvá sa pominú, jazyky umlknú, poznanie bude prekonané.“⁴⁸ Aby si manželia mohli založiť rodinu na základe lásky, je potrebné objavovať, poznať a akceptovať povahu lásky, riešiť jej výzvy a systematicky pracovať na jej rozvoji. Pretože hoci láska je realitou, s akou sa človek stretáva každý deň, často ju ľudia vnímajú inak než kresťanstvo. Ľudská láska, aj keď slabá a nežná, sa stáva silnou, trvalou a trvalou, pretože vychádza z lásky, ktorú sám Boh nasmerováva na svoje stvorenia.⁴⁹ Ľudská láska je v kombinácii s láskou Božou umocnená, stáva sa trpezlivou, milostivou, oddanou a pripravenou obetovať sa. Manželská a rodinná láska odhaľuje svoju povahu a dôstojnosť, keď sa odvoláva na prvý zdroj lásky – na Boha.

Rodina môže postupne vybudovať lásku, ktorá sa pozerá na každého človeka, uznávajúc jeho hodnotu a dôstojnosť, keď na jednej strane čerpá z Božej lásky a na druhej strane je otvorená dávať ju každému človeku. Láska v manželstve a rodine je naplná len vtedy, ak sa manželia stanú "nezištným darom seba"⁵⁰ tomu druhému, a to vždy, v každej situácii, bez akýchkoľvek podmienok alebo obmedzení. Každodenná manželská, rodičovská, rodinná láska v rôznych situáciách, uprostred spoločných ťažkostí a radostí, posilňuje jeden druhého, zabúda na seba a pracuje pre svojho blížneho. Týmto spôsobom sa kresťanská rodina, verná svojej zmluve, stáva autentickým znakom Božej nezištnej a univerzálnej lásky k ľuďom. Prostredníctvom vernej a oddanej lásky sa rodina vytvára, posilňuje, rozvíja, dozrieva a stáva sa zdrojom pokoja a šťastia pre všetky generácie a každého jej člena. Jej základom je vždy vzájomná láska manželov, ktorá sa rozvíja prostredníctvom vzájomnej starostlivosti, počatia, narodenia, starostlivosti o deti a ich výchovy, konfrontácií, každodenných rodinných situácií, ale aj starostlivosti o slabého a chorého člena rodiny. Vyžaduje si to však a neustále úsilie naučiť sa láske, ktorá umožňuje manželom a ostatným členom rodiny udržať konštantný postoj nezištosti. Je tu však kategorická požiadavka nevyhnutnosti podporovať každého člena rodiny, ukotvovať jeho zdravé sebedovetie, ubezpečovať ho o láske voči nemu zo

---

⁴⁸ Por. 1Kor 13,6-8.

⁴⁹ Marek CZACHOROWSKI, *Ku epoche rodziny*, Łomianki, 2000, 62–63.

⁵⁰ *Gaudium et Spes*, č. 24.

strany ostatných členov rodiny. Keď sa človeka skutočne dotkne takáto pravá láska, potom ide o lásku navždy, nie je možné ju odvolať alebo ukončiť. Človek je dar, ktorý musí byť prijatý tak, ako to kto potrebuje - podľa jeho osobitostí a z princípu ľudskej dôstojnosti.⁵¹ Láska - ako osobný dar - nikdy nemôže znamenať len jednostrannú závislosť, pretože si vyžaduje reciprocitu a odhodlanie. Testom pravosti lásky a jej veľkosti je preto ochota obetovať sa pre iného osobu, chrániť jeho dôstojnosť.⁵²

Hlavným faktorom pri budovaní takejto jednoty a rodinnej lásky zostáva výchovná interakcia medzi rodičmi a deťmi, v rámci ktorej každý dáva a prijíma. Prekonanie sebeckva a sebastrednosti každého člena rodiny hrá dôležitú úlohu pri budovaní alebo prestavbe rodinnej lásky. Treba mať na pamäti, že odstránenie konfliktov a nezhôd, túžba zmieriť sa, túžba hľadať mier sú vždy svedectvom poslušnosti Bohu, ktorý povzbudzuje ľudí k láske.⁵³ Ale pravá láska je sa prejavuje zároveň aj tým, že každý v rodine môže ostávať byť sám sebou, že nikto nestratí sám seba, zatiaľ čo ostáva v službách druhým. Rodinná komunita spája rôznych ľudí a generácie⁵⁴, ale má tiež silu poskytnúť svojim členom miesto, kde môžu nájsť svoju vlastnú identitu. Zároveň by mal mať každý člen rodiny možnosť prejavovať nielen obavy o svoj vlastný život, ale aj o životy ostatných členov rodiny, ich potreby, nádeje a ideály. Rodina, aj keď zostáva hlbokou komunitou osôb, nemôže byť len miestom, kde spoločne žijú, ale aj otvoreným a pohostinným domovom pre všetkých svojich členov.

---

⁵¹ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, č. 11; JAN PAWEŁ II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, Citta del Vaticano 1986, 58; Józef STALA, New Challenges for the Catholic Vision of the Vocation of Women and Men, in: *The Person and the Challenges*, 9 (2019/2), 135-148; Józef STALA – Janez VODIČAR, The Lay Person and his Christian Vocation in the Teaching of Pope John Paul II, in: *The Person and the Challenges*, 9 (2019/1), 49-63.

⁵² Por. Rocco BUTTIGLIONE, *Myśl Karola Wojtyły*, Lublin, 2010, 156; Jerzy BAJDA, Konsekracja ciała w aspekcie powołania osoby, in: JAN PAWEŁ II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do «początku»*. O Jana Pawła II teologii ciała, Lublin, 198, 195-196 a 200-202; Józef STALA, Der Mensch als Person: Die bestimmende Grundlage für Johannes Paul II. in seinem Bild von der Familie, in: *The Person and the Challenges*, 2 (2012/2), 41-59.

⁵³ Por. JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, č. 21; JAN PAWEŁ II, List do Rodzin *Gratissimum Sane*, č. 9.

⁵⁴ Por. Wiesława KORZENIOWSKA, *Rodzina pośrednikiem międzypokoleniowego przekazu tradycyjnych wartości*, in: Wiesława KORZENIOWSKA - Andrzej MURZYN - Hana LUKASOVA-KANTORKOVA (eds.), *Rodzina dla Europy czy Europa dla rodziny?*, Kraków, 2006, 141-151.

3. Medzigeneračná a medzi osobná solidarita

V kontexte vyššie uvedenej pravdy je obrana každého života, najmä slabých a zraniteľných, jednou z najdôležitejších úloh rodiny. V rámci svojej výchovnej misie by rodičia, opatrovatelia či starí rodičia mali – slovom aj osobným príkladom - priučiť svoje deti tomu, aký zvláštny je význam bolesti, utrpenia a smrti. Budú tak môcť urobiť len vtedy, ak rodina bude uprostred príznakov utrpenia a v nich dokáže preukázať náklonnosť, starostlivosť a súcit k slabým, tým, ktorí potrebujú systematickú pomoc, pomoc chorým a starším ľuďom vo svojej vlastnej rodine⁵⁵, nezbavovať deti a mladých ľudí kontaktu s chorými, slabými alebo s ľuďmi so zdravotným postihnutím, ale systematicky ich uvádzať do každodennej služby týmto ľuďom napríklad do kŕmenia, podávania tekutín, liekov, prebaľovania, držiavania tepla, čítania časti knihy alebo rozprávania a modlitieb. Rodina dokáže dokonca aj v najťažších situáciách, tým, že je v láske a jednote, prekonať ťažkosti, choroby, obavy a utrpenie prostredníctvom svojej solidárnej prítomnosti, blízkosti pri osobe v núdzi a vzájomným posilňovaním kresťanskej nádeje.⁵⁶ Prítomnosť novorodencov, dojčiat, osôb so zdravotným postihnutím, ako aj starších a chorých v rodinnej komunite má zásadný význam pri formovaní atmosféry vzájomnej výmeny a vzájomnej podpory medzi generáciami a medzi jednotlivými ľuďmi. Preto je potrebné zachovať jasnú medzigeneračnú dohodu (a zároveň 4. Prikázanie Dekalógu), v rámci ktorej môžu starí rodičia, rodičia a príbuzní na konci života očakávať od svojich detí a vnukov starostlivosť, pomoc a starostlivosť, ktorú sami prejavili svojim deťom na začiatku ich života.⁵⁷ V post-modernej spoločnosti zachovanie tejto medzigeneračnej dohody už nie je také jednoduché a prirodzené, ako to bolo v minulosti. Vyžaduje si to múdre a zodpovedné správanie sa mladej generácie v prístupe otvorenosti k potrebám druhých a vďačnosti za všetko, čo predtým dostali.

Tradične sa uznávalo, že medzigeneračná solidarita v rodinnom živote zaručuje dobrú starostlivosť o starších a chorých. V súlade so vzorom solidarity, rešpektu a úcty existovala ochota poskytnúť podporu v rámci rodiny tak, aby vzťahy, ktoré prevládali, boli založené na čestnosti, rešpekte a zodpovednosti za starostlivosť o osobu v núdzi. Deti a mladí ľudia boli prirodzene povzbudzovaní k starostlivosti o mladších súrodencov, osoby so zdravotným postihnutím,

---

⁵⁵ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 92.

⁵⁶ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 93.

⁵⁷ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 94.

chorých a starších ľudí. Prítomnosť tých, ktorí potrebujú pomoc, so sebou prinášala výzvu, na ktorú rodina reagovala v súlade so svojimi schopnosťami, ale riadila sa zásadou pokiaľ možno čo najdlhšej starostlivosti o člena rodiny v rámci ich rodinnej komunity. Starostlivosť o ľudí v núdzi bola viac spojená s blízkosťou, srdečnosťou a rodinným kruhom než s typicky medicínskymi aktivitami. Vzájomná pomoc fungovala ako praktická realizácia prikázania lásky. Osoby so zdravotným postihnutím, ako aj chorí či starší⁵⁸ dostali potrebnú pomoc a osoba, ktorá im ju poskytla, bola v dôsledku svojho konania spokojná. Bohužiaľ, v niektorých medzigeneračných vzťahoch môže existovať riziko zanedbávania alebo nesprávnej starostlivosti, vyplývajúce z konfliktov, zlých vzťahov a dokonca aj použitia emocionálneho, fyzického alebo finančného násillia. Je tiež možné, že osoba vnúdzi dostane pomoc, ale zároveň je považovaná za dennú záťaž, čo spätne negatívne ovplyvňuje jej sebavedomie, vedomie vlastnej hodnoty. Na druhej strane niektoré príznaky ochorenia môžu spôsobiť, že sa chorá osoba bude správať spôsobom, ktorý porušuje dôstojnosť osoby, ktorá sa o ňu starala.

Veľavravným vzorom solidarity s utrpením alebo staršími ľuďmi v katolíckej perspektíve je umožniť chorému stretnúť sa s Ježišom Kristom v sviatosti pomazania chorých. Je však dôležité, aby sa táto sviatosť nepovažovala za poslednú službu prejavenu chorému človeku, ale za potenciálny prostriedok pre zotavenie sa z choroby, predovšetkým pre posilnenie nádeje a dôvery v Boha tvárou v tvár hroziacej smrti. Stretnutie s Bohom umožňuje človeku, aby mohol prejsť od smrti k večnému životu s menším strachom, alebo dokonca bez neho.⁵⁹ Choroba, utrpenie, smrť a pohreb blízkeho člena rodiny sa môže stať dôležitou súčasťou existenčnej katechézy prebiehajúcej v rodine⁶⁰, prostredníctvom ktorej sa rodinní príslušníci učia akceptovať rôzne štádiá života a úctu k osobe, ktorá potrebuje pomoc.⁶¹

Je tiež dôležité uvedomiť si, že solidarita v rámci rodiny má nielen medzigeneračný rozmer, ale aj medziľudské rozmery. V situácii vážnej choroby alebo zdravotného postihnutia je vyjadrenie manželskej lásky a lásky medzi súrodencami venované službe druhej osoby tak dlho, ako ju táto potrebuje. Ak kresťanská rodina uznáva dôstojnosť človeka na základe stvorenia človeka na

---

⁵⁸ Józef STALA, *Osoba starsza a sens życia*, in: Józef STALA - Noemi BRAVENA (eds.), *Człowiek wobec bólu, cierpienia i śmierci*, Kraków, 2013, 23-34.

⁵⁹ Por. Ewanjeliem Jána 5,24.

⁶⁰ JAN PAWEŁ II, *Adhortacja apostolska Familiaris consortio*, č. 59.

⁶¹ Krystina FERENZ, *Znaczenie rodziny w życiu człowieka z perspektywy osób starszych*, in: Andrzej ŁADYŻYŃSKI, *Rodzina we współczesności*, Wrocław, 2009, 97-106.

Boží obraz⁶² a na jeho podobu, potom úcta k nemu zahŕňa aj rešpektovanie jeho základných práv. Odmietnutie dôstojnosti a práv druhej osoby je nielen v rozpore s posolstvom evanjelia, ale má tiež deštruktívny vplyv na samotných rodinných príslušníkov. Ak sa napríklad manželia navzájom nerešpektujú, je ťažké očakávať, že deti zaujmú postoj úcty k dôstojnosti ľudskej osoby, ktorú vo svojej rodine nezažili. Nestačí nám však pripomenúť dôstojnosť človeka, je nevyhnutné prijať každodenné konkrétne kroky, ktoré sú praktickým vyjadrením tejto zásady v živote rodiny.

Prostredníctvom slova a príkladu, prostredníctvom konkrétnych gest a znamení, rodičia učia svoje deti autentickej láske, ktorá je realizovaná prostredníctvom nezištného sebadávania, rešpektu k ostatným ľuďom, postoja služby a solidarity, ktoré pomáhajú prijať život ako dar.⁶³ Tým, že rodina rešpektuje tajomstva narodenia, života, utrpenia, umierania a smrti, obranou každého ľudského života, spĺňa zvláštnym spôsobom svoje povolanie byť svätyňou života. Preto by sa v rodine malo starať o ľudský život od počatia až po prirodzenú smrť. Tento život nadobúda osobitný rozmer a nesie so sebou jedinečný záväzok v súvislosti s jeho spojením s tajomstvom utrpenia, smrti a vzkriesenia Ježiša Krista, ktoré prináša človeku plnosť života. Zároveň je dôležité, aby sa tento život stretol s úctou k človeku. Rodinná komunita by v každodennom kontakte s ľudským životom od jeho prenatalného obdobia, cez prvé roky, obdobie dospievania až do jeho konca mala s ním zaobchádzať s rešpektom, ako je uvedené v evanjeliu.

4. Rodina, ktorá čelí chorobe, úmrtiu a smrti

Úcta k človeku a láska k rodine majú moc prekonať všetky ťažkosti rodinného života vrátane tých, ktoré vyplývajú z obmedzení ľudskej prirodzenosti - choroby, nepochopiteľného utrpenia alebo smrti jedného z rodinných príslušníkov. Normou rodinného života preto zostáva uznanie dôstojnosti každého človeka a lásky k svojmu bližnému, čo robí z reality rodinného života výmenu vzájomných darov, ktoré si jednotlivci vzájomne odovzdávajú. Láska v istom zmysle patrí k identite človeka: je to aj vzťah s ostatnými. Predovšetkým je to však vzťah k Bohu. Človek v hlbokom kontakte s Bohom a reagujúci na

---

⁶² Por. Gn 1,26.

⁶³ Por. JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 92.

Jeho povolanie môže sám vstúpiť do schopnosti darovať sa: dar človeka však môže byť naplnený iba v spojení s láskou Božou.⁶⁴

Veriaci si uvedomuje, že jeho život je v Božej ruke, dokonca aj na jeho konci, a keď trpí. "Človek nie je pánom smrti, rovnako ako nie je pánom života; v živote a smrti sa musí úplne zveriť do vôle Najvyššieho, jeho myšlienkam lásky."⁶⁵ Táto úcta k životu je taká veľká, že ju nemožno zrušiť utrpením alebo chorobou, aj keď celá verejná mienka považuje eutanáziu za skutočne dôstojnú súčasť života. Pretože „aj v čase choroby je človek povolaný, aby prejavoval podobnú dôveru v Pána a aby si znovu vybudoval hlbokú dôveru v toho, ktorý uzdravuje všetky slabosti. Choroba člena rodiny by nemala uvrhnúť rodinu do zúfalstva, ale skôr kričať k Bohu s nádejou: Dôveroval som, aj keď som povedal, že som vo veľkom súžení."⁶⁶ Boh sa stará o celého človeka, o jeho duchovnú aj telesnú dimenziu: "Ježiš bol poslaný Otcom, aby kázal dobrú správu chudobným a uzdravil srdcia zlomených."⁶⁷ Jadrom kresťanskej antropológie je norma vzťahu k osobnosti človeka, ktorá uznáva význam osobnosti a dôstojnosť každého človeka. Každý človek, bez ohľadu na jeho schopnosti alebo slabosti so zdravotným postihnutím, by mal byť vnímaný a považovaný za človeka, ktorý je stvorený Bohom, nasmerovaný k nemu, zachránený jeho Synom, Ježišom Kristom a neustále posväcovaný Duchom Svätým.⁶⁸ Každý človek v rodine má šancu, aby s ním bolo zaobchádzané v súlade s jeho hodnotou a dôstojnosťou, preto sa s ním nesmie zaobchádzať ako s predmetom z dôvodu akejkoľvek jeho slabosti, postihnutia, choroby alebo staroby. Integrovaná vízia rodiny pokrýva všetky aspekty ľudskej existencie vrátane chorôb, utrpenia a smrti. V tomto zmysle je rodina útočiskom a obranou dôstojnosti každého človeka, vrátane tých, ktorých postmoderná spoločnosť niekedy zavrhuje. Z kresťanského hľadiska Ježiš Kristus prináša osvetlenie tajomstva človeka a jeho života.⁶⁹ Uznanie dôstojnosti človeka tiež znamená byť ochotný slúžiť človeku tak ako Ježiš Kristus, ktorý neprišiel, aby jemu slúžili, ale aby slúžil.⁷⁰ V tomto svetle je kresťanská rodina prostredím, v ktorom je služba človeku vyjadrená v špecifických každodenných situáciách. Úcta a ochrana dôstojnosti človeka

---

⁶⁴ Por. Rocco BUTTIGLIONE, *L' Uomo e la famiglia*, Roma, 1991, 152-170.

⁶⁵ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 46.

⁶⁶ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 46.

⁶⁷ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 47.

⁶⁸ Paweł KAŻMIERCZAK, *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków, 2003, 39.

⁶⁹ JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, č. 26.

⁷⁰ *Evangelium Matúša* 20,28.

znamená aj poskytovanie pomoci a starostlivosti slabým, chorým, zdravotne postihnutým a starším ľuďom.

Kresťanská rodina oživená prikázaním lásky realizuje solidaritu, úctu a službu každému človeku, v ktorom vždy uznáva dôstojnosť človeka. Je pravda, že predovšetkým chráni ľudskú dôstojnosť vo svojom vnútri, re dobro všetkých svojich členov, a to každodenným úsilím o budovanie autentického spoločenstva ľudí. Nemala by však zostať uzavretá pred potrebami širšieho spoločenstva, ale otvoriť sa a ostávať v službe chudobným, trpiacim a ľuďom, s ktorými nie je spravodlivo zaobchádzané a vidieť aj v nich Ježišovu tvár.⁷¹

Záver

Rodina zostáva prostredím, v ktorom človek prirodzene rozpoznáva, kým je, a objavuje svoju dôstojnosť, ale tiež uznáva a rešpektuje dôstojnosť iných ľudí. Rodina by mala zostávať spoločenstvom nesebeckej lásky, úcty a solidarity, prenášajúcim ďalej hodnoty potrebné pre rozvoj človeka. Skúsenosť s láskou, rešpektom, sebaúctou a hodnotou ostatných členov rodiny dáva aj dieťaťu vedomie jeho práv a povinností, zakorenených v dôstojnosti ľudskej osoby. Najdôležitejšiu úlohu v tomto procese zohrávajú rodičia alebo opatrovníci, ktorí sa stávajú vzormi pre svoje deti. V integrovanej rodine, ktorá vytvára spoločenstvo plné lásky, dôvery a otvorenosti, sa každý člen rodiny prirodzene a plne realizuje a zachováva sa jeho dôstojnosť. Ochrana dôstojnosti osoby vykonávaná v rodine preto nie je úlohou, ktorá sa kladie mimo rodinné spoločenstvo, ale vyplýva zo samotnej povahy rodiny ako spoločenstva života a lásky.

Použitá literatúra

- BAJDA, Jerzy, Konsekracja ciała w aspekcie powołania osoby, in: JAN PAWEŁ II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich. Chrystus odwołuje się do «początku». O Jana Pawła II teologii ciała*, Lublin, 1981, 195-220.
BUTTIGLIONE, Rocco, *L' Uomo e la famiglia*, Roma, 1991.
BUTTIGLIONE, Rocco, *Myśl Karola Wojtyły*, Lublin, 2010.
CZACHOROWSKI, Marek, *Ku epoce rodziny*, Łomianki, 2000.

---

⁷¹ JAN PAWEŁ II, Adhortacja *Familiaris Consortio*, č. 64.

- DOBOSZYŃSKA, Anna, Zagrożenia zdrowia i życia rodziny, in: Maria RYŚ - Maria JANKOWSKA (eds.), *W trosce o rodzinę. W poszukiwaniu prawdy, dobra i piękna*, Warszawa, 2007, 260-270.
- FERENZ, Krystyna, *Znaczenie rodziny w życiu człowieka z perspektywy osób starszych*, in: Andrzej ŁADYŻYŃSKI, *Rodzina we współczesności*, Wrocław, 2009, 97-106.
- JAN PAWEŁ II, Encyklika *Redemptor Hominis*, 4 III 1979, in: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków, 1997, 5-76.
- JAN PAWEŁ II, Encyklika *Evangelium Vitae*, 25 III 1995, in: *Encykliki Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków, 1997, 838-987.
- JAN PAWEŁ II, Adhortacja apostolska *Familiaris consortio*, 22 XI 1981, in: *Adhortacje Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1996, 87-208.
- JAN PAWEŁ II, List do Rodzin *Gratissimum sane*, 2 II 1994 r., in: *Listy pasterskie Ojca Świętego Jana Pawła II*, Kraków 1997, 247-327.
- JAN PAWEŁ II, *Mężczyznę i niewiastę stworzył ich*, Citta del Vaticano, 1986.
- KAŹMIERCZAK, Paweł, *Personalistyczna koncepcja wychowania w nauczaniu Jana Pawła II*, Kraków, 2003.
- Konstytucja duszpasterska o Kościele w świecie współczesnym *Gaudium et spes* Soboru Watykańskiego II., 1965, dostępne na internecie:
<http://ptm.rel.pl/czytelnia/dokumenty/dokumenty-soborowe/sobor-watykanski-ii/141-konstytucja-duszpasterska-o-kosciele-w-swiecie-wspolczesnym-gaudium-et-spes.html>
- KORZENIOWSKA, Wiesława, *Rodzina pośrednikiem międzypokoleniowego przekazu tradycyjnych wartości*, in: Wiesława KORZENIOWSKA - Andrzej MURZYN - Hana LUKASOVA-KANTORKOVA (eds.), *Rodzina dla Europy czy Europa dla rodziny?*, Kraków, 2006, 141-151.
- Papieska Rada ds. Rodziny, *Ludzka płciowość: prawda i znaczenie*, Łomianki, 1996.
- STALA, Józef, Der Mensch als Person: Die bestimmende Grundlage für Johannes Paul II. in seinem Bild von der Familie, in: *The Person and the Challenges*, 2 (2012/2), 41-59.
- STALA, Józef, New Challenges for the Catholic Vision of the Vocation of Women and Men, in: *The Person and the Challenges*, 9 (2019/2), 135-148.
- STALA, Józef, Osoba starsza a sens życia, in: Józef STALA - Noemi BRAVENA (eds.), *Człowiek wobec bólu, cierpienia i śmierci*, Kraków, 2013, 23-34.
- STALA, Józef – VODIČAR, Janez, The Lay Person and his Christian Vocation in the Teaching of Pope John Paul II, in: *The Person and the Challenges*, 9 (2019/1), 49-63.

- STALA, Józef, Zmiany poglądów Polaków na temat umierania i śmierci jako wyzwanie pastoralne Kościoła w Polsce w XXI wieku, in: Józef STALA (ed.), *Człowiek chory i umierający. Możliwości wsparcia i formy pomocy*, Kraków, 2014, 81-97.
- ŚWIĄTKIEWICZ, Wojciech, Rodzina współczesna w Polsce. Kondycja i kierunki przemian, in: Elżbieta OSEWSKA - Józef STALA (eds.), *Rodzina w społeczeństwie – relacje i wyzwania*, Kraków, 2019, 17-33.
- WOJTYŁA, Karol, Rodzicielstwo a communio personarum, in: *Ateneum Kapłańskie*, 67 (1975/1), 17-31.

doc. Elżbieta OSEWSKA, PhD.